

BIJLAGE

De Persoonsnamenstudie in 1944

door K. ROELANDTS.

Ondanks de vele moeilijkheden, waarmede het wetenschappelijk onderzoek ook gedurende dit afgelopen laatste oorlogsjaar (1) af te rekenen had, verschenen op het gebied van de Nederlandse persoonsnamenstudie enkele merkwaardige bijdragen die, hoewel gering in aantal, versnillende aspecten van de anthroponymische problematiek op zeer illustratieve wijze verduidelijken (2).

In de eerste plaats moet gewezen worden op het baanbrekend werk van J. LINDEMANS die, aan de hand van zijn benijdenswaardige documentatie, thans reeds voor het vierde jaar de Ndl. voornamen van Germ. oorsprong en de er van afgeleide familienamen behandelde (nr 7). Een gedeelte van deze bijdragen werd tijdens het verlopen jaar gebundeld (nr 4) en het vooruitzicht is gewettigd dat wij nog talrijke studiën van dezen eminenten namenkundige mogen verwachten.

Andere problemen werden belicht in het (toponymisch-) anthroponymisch gedeelte van de *Feestbundel H. J. van de Wijer*, waar o. m. P. J. MEERTENS handelt over familie-

(1) Zie *Com. Top.* XVI (1942), 145-60; XVII (1943), 466-80; XVIII (1944), 265-82.

(2) In April 1944 promoveerde Mevr. C. TAVERNIER-VEREECKEN te Gent op een dissertatie over „Gentsche doopnamen tusschen de jaren 1000 en 1252 — Bijdrage tot de kennis van de eerste 250 jaar Middelnederlandsch”. Vgl. H. DRAYE, *Feestbundel V. d. Wijer I*, 85, n. 1.

namen uit plaats- en veldnamen (nr 9), W. PÉE over moderne Ovla. bijnamen (nr 11) en de Leuvense romanist O. JODOGNE algemene methodologische en principiële beschouwingen mededeelt, naast een proeve van anthroponymische geografie (zie beneden, blz. 404). In verband met de spelling der *van-* en *de-*namen werd nog geen eenheid bereikt, blijkens de discussie tussen J. L. PAUWELS en J. LINDEMANS (nr 10).

Wat het overzicht van de buitenlandse anthroponymische publicaties betreft, waren wij niet in de gelegenheid hiervoor, evenals de vorige jaren, de historische, taal- en namenkundige tijdschriften te exciperen. Men gelieve het ons ten goede te houden !

1. BEEKMAN, A. A. — Persoonsnamen in de Nederlandsche toponymie. *Feestbundel V. d. Wijer I*, 21-23.

Zeer beknopte lijst van persoons- en geslachtsnamen die tevens pln. werden en van (Nnl.) pln. waarin een psn. schuilt, met een kleine uitweiding over Nnl. pln. Sassenheim < mans- of geslachtsnaam *Sasse* (niet van de Saksers !).

De volgende (voor)namen worden vermeld : mn. *Anne, Blesse, Ede, Haren, Hauwert, Hem, Lisse, Ried, Rien, Bale, Kloet, Vliasse, Melis, Aagte, Poppe, Wisse, Abbe, Benne* en *Berming, Alk, Bok, Dokki, Woudri, Hille, Jacob, Maarten, Wolfaart, Osse, Sibke* en *Sibe* ; vr. *Uske, Usse, Winde, Wagen*.

2. CUYPER, A. DE — Het recht van den voornaam. *Het Juristenblad IV* (1943/44), kol. 737-44.

Juridische beschouwingen over het geven en dragen van de voornaam, aan de hand van verschillende decreten (b.v. dat van 6 Fructidor An II = 25 Aug. 1794 en de wet van 11-12 Germinal An XI = 1 April 1803, waarbij de instelling van de voornaam ook voor onze gewesten administratief geregeld werd ; het decreet van 20-25 Sept. 1792, waarbij de bevoegdheid van de burgerlijke stand overgaat van het kerkelijk gezag op de gemeentelijke overheden). De volgende problemen worden o. m. besproken : de plicht van de voornaam ; welke namen kunnen als voornaam dienen ; wie kiest de voornaam (-namen) en stelt

de volgorde er van vast, indien er meer dan één naam aan één persoon gegeven wordt; welk recht heeft een persoon op zijn voornaam; is het mogelijk dat de voornamen gewijzigd worden. Voor N.-Nederland verwijst S. naar H. F. VAN DER LAAN, Het recht van den voornaam. *Nederlandsch Juristenblad*, 1 Mei 1943, nr 18 en enkele oudere bijdragen.

3. GOOSSENAERTS, J. — Volkskunde in het Land van Ryen. *Feestbundel V. d. Wijer* II, 339-67.

Geeft terloops enkele interessante anthroponymische nota's; aldus over fnn. *Somers, De Somer, Winters, De Winter* (blz. 340); *Sintunis* = feest van St. Antonius Eremit (blz. 342); fn. *Dries* (blz. 344); vn. *Jan* en fn. *Jans(s)en(s)* (blz. 344); dial. zelfst. nw. *huibeke* = Sint-Huibertsbrood (blz. 345); fn. *Lenaerts* (blz. 345); vn. *Merten*, fn. *Mertens*, fn. *D(i)nissen*, fn. *Nysen*, vn. *Michiel of Chiel*, vn. *Jef*, vn. *Mie* (blz. 345); *lerentijs* „droge, taaië boekweitkoek zonder worst of kersen er in”, < lederen Thijs? (blz. 362); bijnamen als *De Beer, D'Haese, De Vos* en *De Wolf* (blz. 363); fnn. die de herkomst aanduiden (blijkbaar na 1648 ingeweken werklieden), o. m. *Van Alphen, Van Riel, Van Riet* (blz. 366).

4. LINDEMANS, J. — Bijdragen tot de geschiedenis en de beteekenis van de Vlaamsche persoonsnamen, 1^e reeks. *Turnhout*, 1944.

Rec. PAUWELS, J. L. *E. S.-Br.* XXVII (1944), 95.

In dit boek werden al de bijdragen „Over Vlaamsche persoonsnamen” samengebundeld, die verschenen in *Nieuw Vlaanderen* VII (1941)-IX (1943), tot en met de studie over de namen op *-boud* (*ibid.* IX, nr 17). De oorspronkelijke tekst werd gedeeltelijk gewijzigd en de documentatie soms uitgebreid. Voor de inhoud worde verwezen naar *Bibl. Psn.* 1941, nr 7; *Bibl. Psn.* 1942, nr 6; *Bibl. Psn.* 1943, nr 9.

Behalve het Voorwoord (blz. 5-8) en de Bibliographische Verantwoording (blz. 9-12), is vooral het omvangrijke Register van de vermelde persoonsnamen (blz. 193-229) zeer waardevol, daar het de belangrijke stof, hoewel aanvankelijk alleen bedoeld voor „Zondaglezers”, rechtstreeks bruikbaar maakt voor het wetenschappelijk onderzoek.

Mogen de later verschenen bijdragen (zie ook beneden, nr 7) weldra in een 2^e reeks gebundeld worden! Intussen verwachten

wij met niet minder spanning, na de opstellen over de Vla. namen van Germ. oorsprong, de behandeling van de oude kristelijke namen, die S. op blz. 7 in het vooruitzicht stelt.

5. — Van meiseniersbloed. *E.S.-Br.* XXVII (1944), 97-110 (wordt vervolgd).

Deze studie, die in haar geheel ruim 10.000 namen zal bevatten, schenkt waardevol anthroponymisch materiaal, zowel wat betreft de studie van de familienamen (talrijke varianten) als deze van de voornamen (gebruikelijke vormen en dialectische afwijkingen).

Uit de schepengriffies van Grimbergen, Brussegem en Buggenhout excerpereerde S. de namen „van al de meiseniers die hun meisenierschap bewezen hebben, vóór de Schepenbank van Grimbergen en een paar ondergeschikte banken ressorteerd van Grimbergen (Brussegem, Buggenhout), van de 16^e tot de 18^e eeuw”. In dit eerste stuk wordt, na enkele inleidende nota's (blz. 97-99), het begin der alphabetische namenlijst gepubliceerd, gaande van *Abbe loos* tot *Bessems*.

6. — Hoe maak ik mijn stamboom op? Zie *Bibl. Psn.* 1942, nr 4; *Bibl. Psn.* 1943, nr 8.

Rec. K(EYSER), P. D(E). *Ovla. Za.* XIX (1944), 47.

P(EETERS), K. C. *Volkskunde N. R.* III (1943), 156-57.

7. — Over Vlaamsche persoonsnamen. *Nieuw Vlaanderen* X (1944), pass.

Zie hierboven, nr 4.

Volgens hetzelfde plan als de vorige jaren, werd ook in 1944 de studie van de Vla. namen van Germ. oorsprong voortgezet, onder de volgende rubrieken: Beschermende namen (nr 12, blz. 1-2; nr 13, blz. 7; nr 14, blz. 23 en nr 15, blz. 7); de namen op *-maar* (nr 25, blz. 1 en nr 26, blz. 5).

1. Het begrip „beschutting, bescherming, hulp, veiligheid” werd in Germ. namen o. m. uitgedrukt door de bestanddelen *vrede* (vroeger behandeld), *raad*, *mund* en *waard*; *berge*, *burg* en *ware* in vrouwennamen; wellicht ook door *ragin* > *rein* en ten slotte door samenstellingen met de naam van een godheid of een bovennatuurlijk wezen.

Als eerste lid komt *raad* (Anglo-Fri. *red*) voor in verschillende hier vermelde samenstellingen, voorts in de verkorte vormen.

Rado, *Radila* en *Radso* > *Raas*. Deze laatste, Mnl. *Rase*, *Raes* (waarvan ook *Rasin*, *Rasen*, vgl. Wa. *Rasson*, *Rasquin*), werd sinds de 2e helft der XVIe e. in de geschreven oorkonden vaak vervangen door *Erasmus*. — Ook als tweede lid is *raad* (> Wa. *-reit*, *-ré*) zeer bekend, in mans- en vrouwnamen, doch kon het zich moeilijk handhaven tegenover de veel meer gebruikte (ge-lijkluidende) namen op *-hard* of *-aard* (> Wa. *-ard*). Aldus b. v. Dankraad (Fra. *Tancré*) > *Dankaard*, soms zelfs vertaald met *Gratianus*; Geeraad bestaat formeel nog in de streek van Limburg tot Friesland (*Graad*, *Graats*, *Gerrit*, enz.), doch wordt er praktisch gehouden voor Geeraard. Afzonderlijk staat Koenraad (XIIe e. uit Duitsland), verkort tot *Koen* (waarbij ook Limb. fnn. *Konen*, *Keunen*, enz.) of tot *Ko(e)rt* (over Nnl. *Koendert*), met o. m. afleiding op *-in*: *Conradin* > *Cardyn*.

De bestanddelen *mund* en *waard* komen vooral voor als tweede lid van composita; *mund* werd later verkeerd geïnterpreteerd door Ndl. mond (vandaar fnn. *Evelmond*, *Lievemond*, *Zoetmond*, enz., wellicht langs namen als *Rosamonde*, oorspr. gedeeltelijke romanisering van **Hrod-mund*?) en *-waard* viel vaak samen met *-aard*: vgl. *Adelwaard* > *Adelaard*, *Reinwaard* > *Reinaard*, *Rijkwaard* > *Rijkaard*, enz. Bij de eigenlijke *-mund*-namen behoren verkorte vormen en hypocoristica als *Monda*, *Momo* (Limb. *Momme* > fn. *Mommens*, vgl. Dt. *Mommsen*); evenzo zijn *Wado*, *Wadlo*, *Wadso* (> fn. *Watzel*, *Wasteels*) en *Wadilin* (vgl. Fri. *Wessel*) afgeleid van *-waard*-namen. Vla. *Waast* of *Vaast* zou blijkens Lat. *Vadastus*, *Vedastus* (vgl. Wvla. vnn. *Vedast* en *Dasten*) teruggaan op **Wad-ast* (*Wado* + het nog niet voldoende verklaard suffix *-ast*), maar schijnt anderdeels evenals Fra. *Gaston* ontstaan te zijn uit *Wasto* = metathese van *Wadso* (waarvan *Vadastus* dan een onbeholpen latinisering?).

De vrouwnamen op *-berge*, *-burg* en *-ware*, vooral geliefd in de oudere en vroeg-middeleeuwse periode (zie voorbeelden ald.), zijn betrekkelijk vlug uit de smaak verdwenen, doch bleven nog (onrechtstreeks) bewaard in enkele metronymica als: *Vergeerbergen* < *Geerberge*; *Vernamelen* < *Amele* (sinds XIXe e. *Amélie* = Fra. adaptatie van Dt. *Amalie*), verkorting van *Amelberge*; *Verwouwen* < *Wouwe*, familiere vorm voor *Wouburg* (vgl. H. *Walburgis*).

In verband met de (mans- en vrouwen)namen op *ragin*, *rein*, geeft S. enkele bijzonderheden over de namen *Reinaard* en *Reiner*

en, naar aanleiding van deze laatste, over de vroege verfransingsmode (reeds in de XIIe e.) bij de namen op *-hari* (> *-ier* : **Ragin-hari* > *Reinier*, **Walah-hari* > *Walckier* = Fra. *Vocquier*, *Gauchez*, enz.), te vergelijken met *-ger* > *-gier*. Verder zijn ook bij deze namenreeks vlevormen gegroeid op *-iko* + *-in* (*Reynekin*, enz., verkort tot *Reik(k)o*), op *-so* (*Reinso*) en talrijke familiare afleidingen in Wa. fnn. (o. m. *Renchon*, *Rinquet*, *Renotte*, *Rennel*, *Ringoir*, *Ringlet*).

Composita met de naam van een godheid of dgl. zijn in Skandinavië (vgl. *Thorbjörn*) meer bekend dan in het Frankisch taalgebied. Hier treft men vooral het bestanddeel *idis* aan en, meer nog, *ans* = Anglo-Fri. *os* : b. v. *Osdey*, een familiare vorm wellicht van *Osfrid* (zoals *Laverdey* < *Landfrid*), of van *Oshard* (zoals *Everdey* < *Everaard*). Vgl. eveneens *Astrid* < *As-rid* < *Ans-frid*, van dezelfde aard als *Gudrid*, *Ingrid*, *Sigrid*, *Ragnrid*. De godnamen zijn daarentegen te herleiden tot oorspronkelijke *gaut-* (volkernaam) of *gode-* („goed”) formaties.

2. Uit de insgelijks rijk gedocumenteerde bijdrage over de namen op *-maar* (ook Kelt. en wellicht Lat.) vermelden wij speciaal : fn. *Elmers*, *Helmers* < **Adal-mar* (Fra. *Aumer*) ; Wvla. fnn. *Bollemar* en *Boussemar*, late composita met vlevormen van *Boudewijn* (resp. *Bolle* = Holl.-Fri. verkorting van *Boldewin* en *Bousse* < *Boudse*, vlevorm op *-so*) ; vn. *Gelmer*, noordoostelijk dial. voor **Gisil-mar* ; vn. *Adhëmar*, verfransing van **Hathumar* ; Odemaar wordt onder Fra. invloed *Jodemar* (Brab. 1226), vgl. *Jota* voor *Oda* en *Jolente* voor *Odelinde* ; Nnl. *Ro(e)mer* < **Hrod-mar* ; uit **Sun-mar* „schitterend als de zon” (vgl. *Dagmar*) ontstond wellicht pln. *Zomergem* ; vn. fn. *Ste(en)maer* „fonkelend als een steen” ; *Ursmarus* kan een Lat. adaptatie zijn van oorspronkelijk *Bernmar* (gedeeltelijke vertaling), of van **Hors-mar* ; Wvla. fn. *Vollemaere*, Holl. fn. *Volmers* (ook Fra. *Ulmer*) < **Folk-mar* ; vn. *Wolmer*, *Womarus* < **Wald-mar*, waaruit insgelijks (over Skandinavië) Russ. *Wladimir* ; fnn. *Weemaere*, *Weemael(s)* < **Wini-mar* ; van een *wini*-naam komen ook pln. *Winksele* (< *Weneken*, verkleinvorm op *-kin*) en fn. *Windekens*, hypercorrect voor *Winnekens*.

8. LINDEN, E. VAN DER — Karloosche toenames. *E. S.-Br. XXVII* (1944), 76-79.

Alphabetische lijst van de toenames die in het begin dezer eeuw nog te Karloo (Ukkel) gangbaar waren, met voorafgaande alge-

mene beschouwingen over de oorsprong van deze namen (de verschillende categorieën, dialectische eigenaardigheden, enz.).

9. MEERTENS, P. J. — Zeeuwse familienamen, van plaats- en veldnamen afgeleid. *Feestbundel V. d. Wijer* I, 183-97.

De problematiek van de verklaring der uit plaatsnamen ontstane familienamen wordt in deze bijdrage op duidelijke wijze geïllustreerd door de behandeling van een groot gedeelte van dergelijke namen, voorzover Zeeland betreft, volgens de aard der plaats- en veldnamen waaruit zij ontstaan zijn. Aldus worden achtereenvolgens onderzocht de anthroponymische afleidingen van : 1) Zeeuwse, 2) Vlaamse en (Noord)brabantse en 3) andere plnn. ; 4) van natuurnamen en 5) kultuurnamen ; 6) van windstreken.

Onder de eerste reeks vallen namen als *van der Goes*, *van Sluis*, *Vosmeer* (ook mansvoornaam), *van Suntemaartensdijk* of (dial.) *Smaardijk*, *van Reimerswaal* (in XVIIe eeuw verdronken stad in O. van Z.-Beveland), *van Bellem* < klooster Bethlehem, *Soute*. — Talrijke fnn. wijzen op Znl. afkomst (emigratie der XVIe e., vooral naar Zeeland), zoals o. m. *van Bellegem*, *de Brakke*, *van Eenennaam* (Eename) ; aanmerkelijk geringer in aantal zijn deze van Nbrab. oorsprong : *van Kuik*, *van Oorschot*, *Braber* en *den Brabander*, enz. — In de namen *van Belzen* en *van Renterg(h)em* schuilen niet gelocaliseerde plnn. (vermoedelijk toch Vlaams-Brabants?).

De fnn., ontleend aan natuurnamen, wijzen of wel op hoogten en laagten (*van den Berg*, *op den Brouw*, *Stel*, *Verstelle*, *Stel(t)man*, enz.), of op waterplassen en waterlopen (b. v. *Sprink*, *van Dulven*, *Vervaat*, *Vermue*), bossen en bomen (o. m. *Kwekkeboom*, *Talboom*), heidevelden en andere onvruchtbare gronden (waaronder *Haaiman*, op Goeree *Hameeteman*). — Evenzo worden de Ze. fnn., ontleend aan kultuurnamen, behandeld volgens hun ontstaan uit bouw- en weilanden (b. v. *van der Meersch*, niet identisch met *van der Meerse* < *van der Maersse* < *Maartense* ; *van de Reepe*, *van der Stringe*, *de Zuttere* < *zutter*, zitter „grensweide”, doch ook „schoenmaker” ; *Vroon*, *Quist*, *Kloet*, *Eggebeen* en *Krombeen*, *Kruislander*, *Schuilwerve* < veldnaam *Scuvelincwerve*; fnn. op *-aard*, *-man* en *-ing* van veldnamen afgeleid, zoals *Moerman*, doch niet *Bellemans* < *Bellems* < *Bethlehems* < klooster Bethlehem bij Elkersee ; *Dieleman/Tieleman*, *Houterman*, *Cleyman* en *Witteman* komen ook als voornaam voor) ; of wel uit

grensscheidingen (*van de Perre, Bil* en afleidingen of samenstellingen als *Rijste(n)bil*, enz.), uit verkeerswegen (o. m. *van der Wekken, van den Bout*), of woningen (b. v. *van de Stolpe, Gravelein* wsch. < *ravelijn* „militaire versterking”, *Hoogkamer, Platschorre, Hoogedeure*, type *van der Haagen/Verhage(n)* < hof ter Hagen — vooral deze secundaire *ver-*namen zijn in Zeeland zeer verbreid —, *de Kam, van As(t)* en *van der Eest/van der Reest/van der Heest*). — Hierbij worden ook telkens de (toponymische) bestanddelen zelf verklaard, zie vooral *stel* (blz. 187), *bil* (blz. 193-94), *wekken* (blz. 194), *ast* of *eest* (blz. 196).

Ten slotte worden enkele Ze. fnn. medegedeeld, afkomstig van windstreken: *Besuyen* (*van Bezooijen* echter < dorp in N.-Brab.), *Benoorden, van Zuiven*, enz.

Wij hopen dat S. het belangrijk Nnl. anthroponymisch materiaal, waarover hij beschikt, in de nabije toekomst moge verwerken en toegankelijk maken voor het algemeen Nederlands persoonsnamenonderzoek, wat reeds in het vooruitzicht wordt gesteld in het „Woord Vooraf” van de 2^e gedeeltelijk ook door M. SCHÖNFELD herziene druk zijner studie „De betekenis van de Nederlandse familienamen” (zie *Bibl. Psn.* 1943, nr 10).

10. PAUWELS, J. L.-LINDEMANS, J. — Nog over de Van-namen. *Wet. Tijd.* IX (1944), 101-08.

PAUWELS bestrijdt het voorstel van PAARDENKOOPEL-LINDEMANS (zie *Bibl. Psn.* 1943, nr 11), dat intussen ook van andere zijde aanvaard werd (zie de nota „Spelling van familienamen” in *Wet. Tijd.* IX (1944), 70), en uit zijn persoonlijke mening ten opzichte van de drie hoofdproblemen: het aaneen- of gescheiden schrijven van de familienamen die met *van* of *de* beginnen, het al of niet met hoofdletter schrijven van het eerste deel en de alphabetische plaatsing van die namen. Bovendien wijst hij op de grote moeilijkheid, die het doorvoeren van de „consequente schrijfwijze dezer namen” zou veroorzaken. LINDEMANS (kol. 106-08) geeft dit laatste toe, maar handhaaft zijn vroegere opinie met nieuwe argumenten aan te brengen ten overstaan van PAUWELS' bezwaren.

11. PÉE, W. — Familienamen en bijnamen te Staakte. *Feestbundel V. d. Wijer I*, 237-71.

Met deze bijdrage bezitten wij nu ook een degelijk model voor de verdere grotelijks veronachtzaamde studie der moderne bij-

namen. Daartoe heeft S. vooraf een lijst samengesteld van al de bewoners (a° 1943) van Staakte, een landelijke wijk van Lokeren, met hun naam, voornamen, geboorteplaats, geboortedatum en het beroep van elk (324 huisgezinnen, 1238 zielen).

Als inleiding wordt terecht, aan de hand van een plattegrond (blz. 241), een overzicht gegeven van de totale bevolking, met gedetailleerde statistische gegevens, en een korte bevolkingsgeschiedenis, vooral in verband met de inwijking en de verschillende beroepen (meestal werklieden en kleine landbouwers). Voorts worden dan (blz. 242-43) enkele waardevolle nota's gewijd aan de plaatselijke uitspraak der officiële familienamen, waaronder wij vooral wensen aan te stippen dat *de-* en *van-*namen in de wandeling doorgaans gereduceerd worden of vervangen door andere (inz. *-s-*) formaties: officiële fn. De Brauwer > plaatselijk *Brauwers* (1); De Backer > *Backers*; De Kerpel > *Kerpels*, ook *Kerpele*; De Meyer > *Meyers*; De Coster > *Costers*; Van de Velde en Veldeman > *Velde*; Van Luyck > *Luycks*; Van Rumst > *Verrumst*; Van der Zypt > *Verzypt*; Van den Brande > *De Brant*, evenals De Brandt; — Rogiers > *ru:ʒas* en *rə'ʒi:rs*, dit laatste ook voor Roegiers; — D'Haen > *Van Damme* (zgn. volksetymologie?).

Alle mogelijke bijnamen van Staakte, die S. ter plaatse heeft kunnen inzamelen, worden daarna behandeld volgens de verschillende categorieën: 1) de naam van den stiefvader, de moeder, de grootmoeder of den pleegvader neemt de plaats in van de officiële naam (hierbij voorbeelden van het bekende verschijnsel, dat de naam van vroegere eigenaars of bewoners ener hoeve op de nieuwe overgaat, doordat de naam van de oude bewoners daadwerkelijk met de hoeve vergroeid is); 2) bijnamen ontleend aan voornamen (van vader, moeder, echtgenoot, overgrootmoeder?, grootvader); 3) bijnamen ontleend aan het beroep (ook dat van vader, grootvader, enz.); 4) lichamelijke eigenaardigheden; 5) geestelijke eigenaardigheden (o. m. *ko.v**, nevenvorm van *ko.bm* < *Jacobus* = iemand die niet al te snugger en lichtgelovig is); 6) bijnamen ontleend aan de kleedij; 7) bijnamen

(1) Om wille van typographische redenen zijn wij verplicht geweest de fonetische transcriptie, door S. steeds bijzonder verzorgd, te vervangen door de gewone spelling; voor ons overzicht is echter de anthroponymische vorm belangrijker dan de dialectische uitspraak.

de herkomst aanduidend ; 8) bijnamen ontleend aan een spraakgebrek ; 9) duistere bijnamen, waarvan a) de betekenis op zichzelf begrijpelijk is doch de oorsprong niet duidelijk, b) zowel de eigenlijke betekenis als de oorsprong onduidelijk is, c) zo niet de oorsprong dan toch de verwantschap opgehelderd wordt. — Dit stuk over de bijnamen wordt besloten met enkele beschouwingen, gedeeltelijk van statistische aard, over de verhouding tussen officiële namen en bijnamen, zowel voor de gehele bevolking van Staakte als voor de verschillende standen onderling, terloops vergeleken met de toestand te Chooz (zie de studie van CH. BRUNEAU, *Bibl. Pen.* 1942, blz. 473-74) en te Gent.

In het aanhangsel (blz. 266-71) vindt men de alfabetische lijst der te Staakte voorkomende fnn. (in totaal 293), met, naast elke naam, de aanduiding van het aantal personen (gezinshoofden) die hem dragen, vermelding van eventuele onderlinge verwantschap en opgave van de geboorteplaats.

S. drukt de hoop uit, dat thans niet langer zal worden gedraald met het systematisch verzamelen van onze historische en moderne familie- en bijnamen, deze van Frans-Vlaanderen inbegrepen, opdat wij binnen afzienbare tijd over het nodige materiaal zouden beschikken, om „de synthetische studie over de bijnamen en familienamen op degelijke grondvesten op te bouwen”.

Een dergelijke studie over hedendaagse bijnamen is vooral dankbaar daar zij de wording en ontwikkeling der namen in vele gevallen van nabij kan vaststellen en aldus een idee geeft, hoe de huidige fnn. ontstaan zijn, vast werden en in de loop der jaren allerlei wijzigingen (plaatselijke uitspraak, volksetymologie, enz.) ondergingen.

Verder verwijzen wij naar de volgende kleinere nota's, van gans speciale aard (1) :

(1) Blijkens *Volkskunde N. R.* IV (1944), 312 is van de hand van K. SIERKSMA in het tijdschrift *De Schouw* III (1944), nr 2 (Februari) een beknopt overzicht verschenen van het huismerkenonderzoek in Nederland. Vgl. hierboven, *Bibl. Pln.*, nrs 48 en 49.

In *Ons Eigen Volk, Ts. voor vaderlandsche gebruiken, gewoonten en volksverhalen* III (1943), nr 2 noemt K. TER LAAN enkele voorbeelden van volksverbeelding bij naamverklaring en *ibid.*, nr 5 schrijft J. F. OVERWIJN over merkwaardige namen en plaatsen in het Oera Lindaboek. Zie *Volkskunde N. R.* III (1943), 167 en IV (1944), 310.

L(INDEMANS), J. — [Antwoord op de vraag naar de betekenis van fn. De Nayer]. *E. S.-Br.* XXVII (1944), 64 [rubriek : Vraagbus].

De naaier is iemand die klederen naait (Lat. *sutor*), of schoenen (*schoesutter*, *schoesitter*, zelfs *handschoesutter* verbasterd tot *handschutter*).

T(HEYS), C. — Taalkundige eigenaardigheden op de taalgrens. *E. S.-Br.* XXVII (1944), 55.

In talrijke XVIIe. en XVIIIe.-eeuwse akten van Braine-l'Alleud (Eigenbrakel) vindt men meestal de Vlaamse vormen *Jan* en *Michiel* voor Fra. *Jean* en *Michel*.

V(ERMEULEN), J. — Plaag- en spotrijmen op persoonsnamen uit Moerbeke-Waas. *Ovla. Za.* XIX (1944), 14.

Het betreft de voornamen *Adriaan*, *Gwust*, *René*, *Alfons*, *Marie*.

Interessant (Brabants) anthroponymisch materiaal vindt men o. m. in :

D(YCK), A. (H. VAN) — Schepenen van Brabantsche dorpen (Duisburg en Ottenburg). *E. S.-Br.* XXVII (1944), 15-16.

LINDEMANS, J. — Oude Brabantsche geslachten : Van Mulders [met aanvullende nota's door M. DE CLIPPELE en M. SEBRECHTS]; T' Sas; De Smedt. *E. S.-Br.* XXVII (1944), resp. 24-29 en 59-60; 56-59; 81-88 (1).

Voortzetting van de belangrijke genealogische bijdragen, door S. vroeger in hetzelfde tijdschrift gepubliceerd, met telkens inleidende aantekeningen over de naam zelf der behandelde familie : fn. Van Mulders < pln. *te Mulders* ; fn. T' Sas = man uit *Zassen* (d. i. Neder-Saksen, de streek van Gelderen tot de Elbe); de oudst bekende leden der familie De Smedt waren werkelijk smeden.

* * *

Op het stuk van de anthroponymische studiën, die tij-

(1) Zie eveneens, in verband met de familiekunde :

X. — Repertorium van Vlaamsche familie- of sibbekundigen. *Nieuw Vlaanderen* X (1944), nr 20, blz. 5. — Het „doode punt”. Familiekundige opzoekingen. *Ibid.* X (1944), nr 26, blz. 5. Vgl. ook *Toer.* XXIII (1944), 85-86; 117; 125.

dens het verlopen jaar van Waalse zijde uitgegeven werden, moet in de eerste plaats de aandacht gevestigd worden op de bovenvermelde methodologische bijdrage :

JODOGNE, O. — Buts et méthodes de l'anthroponymie.
Feestbundel V. d. Wijer I, 137-53.

Betreffende het wezen en het doel der anthroponymie, haalt S. verschillende punten aan, waarom de persoonsnamen, uiteraard zelf, weinig geschikt zijn voor streng wetenschappelijk onderzoek, in tegenstelling b. v. met de plaatsnamen. Alleen door het studieterrein voorlopig te beperken kan men positieve resultaten bekomen, waarop dan nadien waardevolle vergelijkende studies en syntheses kunnen uitgebouwd worden. De vraag naar de mate en de wijze van deze beperking is ten slotte een kwestie van methode. Aan de hand van de Wa.-Rom. anthroponymie, wordt aldus voor elke periode afzonderlijk (resp. Middeleeuwen, Moderne Tijd, Hedendaagse Tijd) onderzocht, uit welke bronnen en op welke wijze de doop- en familienamen met de meeste vrucht te bestuderen zijn.

In het laatste deel van deze bijdrage, dat handelt over het probleem van de „géographie anthroponymique” (blz. 148-52), wordt terloops een statistiek medegedeeld van de in België meest verspreide familienamen (gedeeltelijk volgens Prof. F. BAUDHUIJN) en tracht S., op basis van de namenlijst der Postcheckrekeningen (1940), voor Rom. België de verspreidingszone vast te leggen van de fnn. *Carlter/Charlier* (met kaart), *Masquelier* „ancien nom picard du boucher”, *Poncelet* en van de fnn. op *-oul(le)* (met kaart), waaronder *Nihoul* < *Nih* < *Dinih* = Denis.

Het loont de moeite, hier het besluit van deze fundamenteel belangrijke studie in zijn geheel over te nemen :

„1° Noms de baptême et surnoms sont du plus haut intérêt à l'époque médiévale et méritent une étude linguistique portant sur l'origine des désignations, leur vogue, leur nature lexicologique et onomasiologique.

2° Moins intéressants à l'époque moderne, du XVIe au XVIIIe siècle, les prénoms ne retiendront guère le chercheur qui sera attiré, avant tout, par les noms de famille, toujours plus nombreux, constitués d'éléments divers.

3° A l'époque contemporaine, enfin, l'usage des prénoms ressortit davantage à la sociologie. Les noms de famille itinérants

se dérober de plus en plus à l'introspection. Par contre, l'anthroponymie rurale vivante livrera des matériaux de choix, tant par leur structure linguistique que par les conditions de leur attribution.

Dans l'ensemble, en vertu des circonstances qui président à la désignation des personnes, l'*histoire* des noms de personnes restera difficilement accessible. Il faudra se borner souvent à considérer la structure du nom, indépendamment de l'être qu'il désigne. Ainsi, de toutes les disciplines linguistiques, l'anthroponymie est celle qui remplit le moins les conditions d'une science, car, dans son objet, elle incorpore trop d'éléments mouvants et individuels » (blz. 152-53).

Terloops vermelden wij hierbij, uit Frans-Vlaanderen :

R. L. — Lettres wallonnes. *Lion Flandre* XVI (1944), 43-44.

Over Ndl. namen van Wa. letterkundigen.

X. — La mascarade des noms de famille. *Lion Flandre* XVI (1944), 364.

Fn. *des Childres* i. p. v. Deschildre.

* * *

De omstandigheden hebben ons niet toegelaten, de nodige inlichtingen in te winnen om een beknopt overzicht te geven van de buitenlandse bedrijvigheid op het gebied der persoonsnamenstudie, inzonderheid voor Engeland, Duitsland en de Skandinavische landen. In de hoop dat het de volgende maal wel mogelijk zal zijn, deze tekortkoming, die voor dit jaar nog gevoeliger is dan voor de vorige oorlogsjaren, naar behoren te herstellen, vermelden wij intussen :

KERÉNYI, A. — Die Personennamen von Dazien... zie *Bibl. Psn.* 1943, blz. 282.

Rec. LAMBRECHTS, P. *Rev. Phil.* XXIII (1944), 391-93.

LANGENFELT, G. — Dopnamnsval och modenamn. *Almanack för alla* 1944.

— The hypocoristic English suffix *-s*. Zie *Bibl. Psn.* 1942, blz. 477.

In aansluiting bij deze bijdrage verwijzen wij naar de losse aantekeningen, onder de titel „Plockverk”, door dezelfde schrijfter gepubliceerd in *Nysvenska studier* XXIV (1944), 56-79, inz. nr 6. Fader Fatsidus (blz. 59).

PRÜSER, F. — Mutternamen als Familienbezeichnungen. *Blätter f. niedersächs. Heimatpflege* XXI (1943).

NASCHRIFT. — Gelet op de steeds groter wordende moeilijkheden die aan de wetenschappelijke informatie worden gesteld, zijn de stellers van het bovenstaande overzicht zo vrij de lezers dringend om toezending te verzoeken van alle bijdragen over plaats- en persoonsnamenstudie, niet het minst van deze welke in plaatselijke of gewestelijke tijdschriften, in dag- en weekbladen, enz. mochten verschijnen.

Adres : Prof. dr H. J. VAN DE WIJER, Instituut voor Vla. Toponymie, E. van Evenstraat 10^{IV}, Leuven.
